

Valtiovarainministeriö
Kunta- ja aluehallinto-osasto
valtiovarainministerio@vm.fi

Viite: Lausuntopyyntö 22.11.2012 VM0162:00/2011 Kuntarakennelakiluonnoksesta

Lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta

Valtionvarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osasto on pyytänyt lausuntoa kuntarakennelakiluonnoksesta. Asian laajuuden vuoksi tässä lausunnossa keskitytään lähinnä terveydenhuoltoon ja erityisesti erikoissairaanhoidon näkökulmiin. Lausuntopyynnössä on pyydetty erityisesti lausumaan mm. sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti.

Kuntaudistuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen valmistelu on kokonaisuutena ollut sekavaa. Lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta tulee antaa vain muutama päivä sen jälkeen, kun palvelurakennemuutosta tukevan selvityshenkilöryhmän määräaika päättyy. Käytännön syistä lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta joudutaan antamaan ennen kuin selvityshenkilöryhmän työn tulokset ovat tiedossa.

Lausunnon antaminen sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti on vaikeaa, koska yhteisiä linjauksia ei ole olemassa. Viime vuosien yritykset yhteisten linjausten luomiseen ovat päätyneet erimielisyyksiin asiantuntijoiden ja poliittisten päättäjien välillä.

Kuntarakennemuutoksen tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Lapissa kuten muuallakin laajassa ja pääosin harvaan asutussa Pohjois-Suomessa on käytännössä mahdotonta muodostaa niin suuria kuntia, että niillä on riittävä väestöpohja vastata nykyisten sairaanhoidopiirien ja keskussairaaloiden tehtävistä. Riippumatta tulevasta kuntarakennemuutoksesta, sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisessa tarvitaan myös tulevaisuudessa kuntien välistä yhteistyötä ja yksittäistä kuntaa laajempia järjestämis- ja tuotanto-organisaatioita tai -malleja. Kuntayhtymät organisaatiomuotona ovat saaneet viime aikoina aiheutontakin kritiikkiä. Kuntayhtymä sopii hyvin väestöpohjaltaan suuren ja useiden kuntien muodostaman sairaanhoidopiirin kuten myös sosiaali- ja terveysalueen hallintomalliksi. Toisin kuin ns. isäntäkuntamallissa, kaikki alueen kunnat voivat vaikuttaa kuntayhtymän päätöksentekoon valtuuston tai yhtymäkokouksen kautta.

Lapin sairaanhoidopiiri ei vastusta julkisuudessa esillä ollutta ajatusta sairaanhoidopiirin lakkauttamisesta. Sairaanhoitopiiri hallinnollisena organisaationa ei ole kenenkään kannalta välttämätön. Sairaanhoitopiirin lakkauttaminen ei kuitenkaan poista tarvetta keskussairaaloiden ylläpitämiseen. Sairaanhoitopiirien lakkauttaminen synnyttää ongelman niiden omistamien kiinteistöjen ja muun omaisuuden jakamisesta ja tulevasta omistajasta.

Maantieteelliset olosuhteet edellyttävät sitä, että erikoissairaanhoidon ja päivystysvalmius nykyisessä Lapin keskussairaalassa taataan hallintomallista riippumatta. Erikoissairaanhoidon yksi tärkeimmistä tehtävistä on ensihoidon ja päivystyksen järjestäminen. Suuri osa erikoissairaanhoidosta alkaa päivystyksestä. Erikoissairaanhoidon päivystyksessä on kyse mm. vaikeiden sairauksien (esim. sydän- tai aivoveritulpan) ja tapaturmien kiireellisestä henkeä

pelastavasta hoidosta. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteistyötä tulee kehittää siten, että erikoissairaanhoidon päivystys turvataan. Ajatus erikoissairaanhoidon hajuttamisesta suuriinkin peruskuntiin voi olla uhka nykyisten keskussairaaloiden päivystyskyvyille. Toimiva erikoislääkäripäivystys eri erikoisaloilla edellyttää riittävän määrän lääkäreitä ja muuta koulutettua henkilökuntaa. Riittävä määrä henkilökuntaa edellyttää riittävän suuren sairaalan. Lapissa haasteena on, että päivystyskyky edellyttää suurempaa sairaalaa kuin väestöpohja muutoin edellyttäisi.

Sosiaali- ja terveystoimen palvelurakennetta uudistettaessa on tärkeää huolehtia toisaalta erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon integraatiosta, toisaalta sosiaali- ja terveystoimen integraatiosta paikallisella tasolla. Lapin sairaanhoidopiirin alueella sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut on organisoitavissa nykyistä tehokkaammin muodostamalla erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon sekä vanhusten ja vammaisten palveluiden, mielenterveyspalveluiden, päihdepalveluiden ja kuntoutuspalveluiden sekä mahdollisesti myös sosiaaliturvapalveluiden järjestämisestä vastaava sosiaali- ja terveysalue. Lapin sairaanhoidopiirin kuntayhtymä ei vastusta ajatusta, että sama organisaatio järjestää myös nykyisen Länsi-Pohjan sairaanhoidopiirin alueen palvelut. Sosiaali- ja terveysalueen on syytä jakautua seutukuntarajoja myötäileviin palvelualueisiin, joissa huolehditaan paikallisista ja seudullisista lähipalveluista. Erityisen vaativa erikoissairaanhoidon ostetaan yliopistosairaaloista.

Ajatus perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon sekä sosiaalipalvelujen yhdistämisestä samaan organisaatioon herättää myös pelkoja. Perusterveydenhuollossa on pelkoja erikoissairaanhoidon kohtaan, sosiaalitoimessa pelkoja terveydenhuoltoa kohtaan, pienissä kunnissa maakuntakeskuksia kohtaan ja myös pienissä sairaanhoidopiireissä suurempia kohtaan. Nämä pelot tulee tunnistaa, tunnustaa ja ottaa huomioon organisaatiomuutoksia suunniteltaessa, mutta niitä ei pidä päästää määräävään asemaan ratkaisuja tehtäessä.

Lappi poikkeaa monin tavoin muusta Suomesta etenkin harvan asutuksen ja pitkien välimatkojen takia. Tästä syystä Lapin sairaanhoidopiirin jäsenkuntien ja Lapin liiton lausunnoille tulee antaa kuntarakennelain valmistelussa erityinen painoarvo. Vaikka sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen optimaalisia väestöpohjia ei Lapin olosuhteissa ole saavutettavissa, on tärkeää että järjestämisvastuun väestöpohja pidetään niin laajana kuin se on olosuhteet huomioon ottaen mahdollista.

Tärkeänä on pidettävä sitä, että saamelaiden kielelliset ja kulttuuriset oikeudet turvataan saamelaiden kotiseutualueella.

Kuntarakennemuutos ei yksin eikä edes yhdessä meneillään olevan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen kanssa kykene ratkaisemaan terveydenhuollon järjestämiseen ja rahoitukseen liittyviä haasteita. Palvelurakenteiden ohella on syytä hakea ratkaisua myös terveydenhuollon monikanavaisen rahoitukseen, joka tunnetusti on yksi terveydenhuollon keskeisiä haasteita Suomessa.

Rovaniemellä 27.2.2013

Lapin sairaanhoidopiirin kuntayhtymä

Jari Jokela
sairaanhoitopiirin johtaja

Eva Salomaa
johtajaylilääkäri